

POSUDEK PRO HABILITAČNÍ ŘÍZENÍ

Jméno a příjmení habilitanta: **JUDr. Jan Brodec, Ph.D., LL.M.**

Název práce: **Insolvenční řízení v kontextu mezinárodního práva soukromého**

Jméno a příjmení oponentky: **doc. JUDr. Jiřina Hásová, Ph.D.**

Pracoviště oponentky: **Katedra podnikového a evropského práva, Fakulta mezinárodních vztahů, Vysoká škola ekonomická v Praze**

K posouzení byla předložena habilitační práce zpracovaná autorem na výše uvedené téma v dostatečném rozsahu (267 stran). Doložena byla zpráva o výsledku kontroly originality, původnost práce je v mezích přípustnosti (tj. do 30% shody): 24% index podobnosti, 23% internetové zdroje, 6% publikace a 10% studentské práce.

Pro účely posudku používám v textu zkratky uvedené v přehledu zkratk na s. 13 práce.

K názvu habilitační práce

Jak sám autor uvádí v Úvodu i v Závěru habilitační práce, předmětem zpracování jsou vybrané otázky mezinárodního práva soukromého v souvislosti s insolvenčním řízením. Mohl tedy uvažovat o vyjádření této skutečnosti v názvu práce. Přesto označuji název habilitační práce jako vyhovující.

Dílčí závěr: Název habilitační práce byl zvolen adekvátně jejímu obsahu.

K cíli habilitační práce

Cíl habilitační práce je vyjádřen na s. 22 a orientuje se na otázku konformity tuzemského práva s evropským právem a jeho komparaci se Vzorovým zákonem. V této souvislosti je též položena otázka přínosnosti případné implementace Vzorového zákona. Takto vymezený cíl je doplněn stanovením cílů dílčích, které mají zjistit „teoretická východiska“ a „aktuální trendy v judikatuře SDEU“. K dalším dílčím cílům („analýza“ a „porovnání“) podotýkám, že se jedná o metody práce.

Dílčí závěr: Cíl habilitační práce je autorem v práci vymezen.

K hypotézám:

V Úvodu práce je nastolena hypotéza, označující Insolvenční nařízení a Vzorový zákon „jako kvalitní normy, které jsou vhodné pro následování, inspiraci a implementaci“. Není přitom blíže specifikováno, v jakém smyslu bude „kvalita normy“ posuzována. Pravidelnou součástí takovýchto typů prací bývá i uvedení výzkumných otázek, které mají přispět k naplnění cíle habilitační práce.

Dílčí závěr: Habilitační práce obsahuje hypotézu, která má být v habilitační práci potvrzena nebo vyvrácena.

K metodologii:

Metody, které autor v práci použije, jsou uvedeny na s. 23, a to poměrně obecně. Bylo vhodné např. uvést, které metody budou použity v jednotlivých částech habilitační práce. Postrádám uvedení metody popisné, která je v některých částech také použita. Jinak se avizované metody

jeví jako adekvátní. Analýze je podrobena nejen právní úprava v současné době platná, ale je zkoumána též z historického hlediska, stranou nezůstává ani recentní judikatura.

Dílčí závěr: Použité metody jsou zkoumané materií přiměřené.

Ke struktuře práce:

Práce je ve svém souhrnu strukturována logicky, jednotlivé části, jakož i další členění na sebe navazují a vykazují značnou míru přehlednosti.

Dílčí připomínka: Přehlednost práce by byla ještě zvýrazněna zařazením dílčích závěrů, které mohly být uvedeny na konci každé části a kde mohly být obsaženy vlastní návrhy habilitanta a jeho hodnocení. Výjimku představuje část 8, ve které jsou zhodnocení autora zařazena.

Jak vyplývá ze Seznamu použité literatury, zahrnuje četné knižní, jakož i časopisecké zdroje tuzemských i zahraničních autorů. V přehledu je obsažen též výčet soudní judikatury vztahující se k danému tématu. Spolu se seznamem zkratk jsou tak dodrženy formální náležitosti práce.

Dílčí připomínka: V Seznamu použité literatury neuvádí autor ISBN (pokud bylo přiděleno), popř. ISSN.

Dílčí závěr: Habilitační práci lze celkově označit jako logicky uspořádanou a přehlednou.

K obsahu práce:

Habilitační práce je rozdělena do pěti částí, včetně Úvodu a Závěru, které podléhají dalšímu členění.

V části I kromě vymezeného cíle, hypotéz a metod práce je zařazen úvod do problematiky tématu. Obsaženo je vymezení základních pojmů, se kterými autor pracuje, tj. mezinárodní insolvenční řízení (s. 19 v prvním odstavci) a mezinárodní insolvenční právo (s. 19 v posledním odstavci).

Dílčí připomínky: V textu jsou zmiňovány jen obchodní společnosti (s. 16 ve třetím odstavci), popř. podnikatelské subjekty (s. 18), úpadek se může přitom týkat též fyzických osob i nepodnikatelských subjektů, jak je ostatně zmíněno dále v práci (srov. s. 43, 47).

O mezinárodním insolvenčním právu je pojednáno též na s. 22 v prvním odstavci ve vazbě na užití tohoto pojmu v habilitační práci. Bylo vhodné specifikovat jeho obsah, který autor považuje za „širší“. Zařazeno mohlo být též vymezení pojmu „evropského práva“ a „evropského mezinárodního insolvenčního práva“, se kterými autor pracuje na s. 22 v posledním odstavci.

Mezinárodní prvek je zmíněn na s. 19, jakož i na s. 25, kde mohl být více rozveden. Konstataci uvedenou na s. 25 ve třetím odstavci bylo vhodné zdůvodnit (tj. odmítnutí teritorialistické koncepce uznání účinků cizích insolvenčních řízení).

Na s. 28 v pozn. pod čarou č. 30 bylo vhodné vyjádřit názor autora na položenou otázku. Jinak v řadě případů autor deklaruje své závěry na základě názorů odborníků a uvádí i opačné názory argumentace, která vyplývá především ze zahraniční literatury. V dalším textu práce uvádí habilitant své názory poměrně hojně (např. s. 43 „podle našeho názoru“, ale i dále např. s. 78, s. 85).

Z formálního hlediska považuji za netradiční přístup k používání zkratk, aniž by byly tyto řádně zavedeny při prvním použití v textu. Na s. 13 je uveden pouze jejich seznam (zde chybí u některých zákonů zpřesnění citace..., ve znění pozdějších předpisů, popř. bližší označení – týká se zejm. zahraničních právních předpisů). Jako příklad lze uvést: s. 21 Insolvenční řízení, s. 22 Vzorový zákon, ale též jinde v práci např. s. 23 ZMPS, s. 31 Brusel I.

Dále podotýkám, že z formálního hlediska bylo vhodnější zvolit „ich formu“ než množné číslo (např. s. 23 „pracujeme“, „porovnáváme“), neboť zvolené vyjádření asociuje myšlenku, že práci vypracovalo více osob než samotný autor. Aniž bych chtěla zlehčovat význam a hodnotu této práce, dovolím si poukázat na formulaci uvedenou na s. 240 v prvním odstavci Závěrů „V naší práci jsme se proto zabývaly...“ (pomínu-li skutečnost, že účastny měly být i ženy?).

Na s. 25 ve třetím odstavci není druhá věta srozumitelná.

Dílčí závěr: V úvodní části vymezuje habilitant blíže obsahové zaměření práce na vybrané otázky týkající se zvoleného tématu. Pozornost bude zaměřena na mezinárodní soudní příslušnost, rozhodné právo, uznání insolvenčního řízení v cizích státech.

V části II. s názvem Evropské mezinárodní insolvenční právo se habilitant věnuje nejdříve jeho právnímu rámci.

Dále podrobně zpracovává pojem COMI (místo hlavních zájmů dlužníka), významnou pozornost věnuje autor historickým souvislostem (srov. s. 45).

Jak uvádí autor na s. 92 „výchoziskem zásady automatického uznávání je princip vzájemné důvěry v justici členských států Evropské Unie“ (připomínka k pravopisu), proto se tímto principem podrobně zabývá a shledává jej (shodně s citovaným zdrojem) jako jeden ze zásadních principů evropského práva.

Neméně závažným atributem je určení rozhodného práva, které zpracovává habilitant ve smyslu Insolvenčního nařízení v části 6.

Dílčí připomínky: Na s. 40 bylo vhodné vysvětlit právní poměry v oblasti insolvenčních řízení ve vztahu k Dánsku.

Z formálního hlediska se na s. 38 v prvním odstavci ve druhé větě vyskytuje písařská chyba „...na úrovni Evropské unii...“. Přidávám připomínku ke s. 52 ve druhém odstavci velká písmena „...Evropská Unie...“.

K náležitostem uváděných citací činím poznámku, že jsem namátkově provedla kontrolu správnosti citací uvedených zdrojů. Na s. 89 v poznámce pod čarou č. 281 je chybně uvedena strana díla, ze kterého je citováno („s. 244“ cit. díla). Totéž se týká na s. 88 v pozn. č. 270 („s. 244“ cit. díla) a dále v pozn. č. 272 na téže straně. Stejná situace se týká i s. 89, a to pozn. č. 281, obdobně též na s. 82 v pozn. č. 244. Uvedené citace vzbuzují dojem, že v některých případech byly uvedeny náhodně. Rovněž tak u data citace internetových zdrojů lze poukázat na to, že je zpravidla uváděno datum 30.11.2020.

Z hlediska systematiky habilitační práce bylo vhodné zařadit na konec části 4.5.3 avizovanou použitelnost judikatury členských států pro posouzení COMI fyzických osob. Takto je odkaz na část 10 poměrně obecný (srov. s. 86).

Na s. 91 bylo vhodné uvést doporučení autora v rámci úvah o „třetí generaci mezinárodního insolvenčního práva“, tj. stanovení COMI pro skupinu společností.

Dílčí závěr: Problematice COMI se autor věnuje z několika hledisek (Úpadkové řízení, Insolvenční řízení, mezinárodní právo soukromé, mezinárodní právo procesní) a podává tak ucelený pohled na tento důležitý pojem. Poměrně značná část je věnována popisům rozhodovací praxe, ať již SDEU (s. 53 a násl.), tak i soudů jednotlivých členských států (s. 66 a násl.).

Jako přínosnou lze označit část 4.5 Vybrané aspekty určování COMI, ve které je učiněna syntéza závěrů judikatury a názorů z odborné literatury ohledně určení COMI, a to jak v oblasti právnických osob, tak i osob fyzických (s. 75). Předchozí poměrně rozsáhlý výklad až do s. 74 není samoučelný, neboť vyúsťuje právě do zpracování určení COMI.

Zajímavé souvislosti zmiňuje habilitant v části 5.2, pokud jde o okamžik právních účinků rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení (srov. s. 94), jakož i poukaz na konkrétní účinky zahájeného řízení.

Kvalitně je zpracována část 6, ve které se habilitant zabývá určením rozhodného práva. Uvedené se týká též pojednání o výjimkách z aplikace článku 7 Insolvenčního nařízení, např. na s. 111 ve druhém odstavci. Akceptovat lze uváděnou judikaturu, která byla vydána v době platnosti Úpadkového nařízení, neboť hlavní principy byly v Insolvenčním nařízení zachovány.

Insolvenční nařízení se týká členských států Evropské unie, ve vztahu k třetím státům je problematika řešena pouze sporadicky. O české právní úpravě insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem ve vztahu k třetím státům pojednává autor na jiném místě, a to v části 11 (s. 203).

Část III. Je svým obsahem vyhrazena Vzorovému zákonu UNCITRAL a příkladům jeho implementace do zahraničních právních úprav. Vzorový zákon je mapován v celém procesu jeho tvorby. V části 7.8 na s. 135 a násl. uvádí autor případy implementace Vzorového zákona v některých státech. Akceptovat lze výběr států uvedených v části 8 „s ohledem na odlišný způsob a odlišné podmínky implementace Vzorového zákona“.

Dílčí připomínky: Pasáž věnovaná CISG uvedená na s. 119 až 121 souvisí se zpracovaným tématem pouze okrajově, a to na rozdíl od Vzorového zákona.

Bylo vhodné podrobněji zhodnotit využitelnost Vzorového zákona (částečně provedeno v části 7.7 s. 133).

V závěru části 7 bylo vhodné zařadit autorovo zhodnocení, příp. doporučení pro českou legislativu.

Část 8 je převážně popisná, komparaci se autor věnuje pouze okrajově např. na s. 140 ve druhém odstavci. Zvážit bylo možno srovnání i např. oddlužení v české právní úpravě.

Dílčí závěr: Vzorový zákon lze označit přes jeho právně nezávaznou formu, za významný počín ve snaze harmonizovat mezinárodní insolvenční řízení. Jak habilitant správně podotýká na s. 123 sjednocení právní úpravy „prostřednictvím mezinárodní smlouvy může být příliš ambiciózní záměr“.

Ocenit lze v části 8 zařazení zahraniční judikatury dokumentující aplikaci právní úpravy. V části 8.1.3 se lze seznámit s hodnocením autora, ve kterém na s. 147 označuje implementaci Vzorového zákona jako zdařilou. Obdobně tak činí, pokud jde o právní úpravu v Austrálii (část 8.2.3), v Polsku (část 8.3.3), v Číně (část 8.4.3) a v Ruské federaci (část 8. 5.3). Nadto je v části

8.6 zařazeno „Celkové zhodnocení“. A tak lze konstatovat, že v těchto pasážích autor zhodnocení neopomíjí a věnuje mu patřičnou pozornost.

V části IV. (České mezinárodní insolvenční právo) zaměřuje svou pozornost nejdříve do historie, a to v podmínkách Rakousko-Uherska, v letech 1950-1991, v podmínkách ZKV a v oblasti mezinárodních smluv týkajících se insolvenčního práva. Samostatná část 10 je vyhrazena insolvenčnímu řízení s mezinárodním prvkem v pozitivní právní úpravě. Habilitant přitom upozorňuje na dvoukolejnost úpravy, tj. pro řízení zahájené v členském státě Evropské unie a mimo Evropskou unii (srov. též část 11, s. 203). Dále se obecně vyjadřuje k právní úpravě v InsZ ve vztahu k Insolvenčnímu nařízení (část 10.1).

V části 11 uvádí autor postup při aplikaci právní úpravy ve vztahu k nečlenským státům EU, a to zejména s ohledem na právní úpravu obsaženou v ZMPS. V části 12 týkající se platných mezinárodních smluv v oblasti mezinárodního insolvenčního práva poukazuje autor na skutečnost, že „Česká republika není v současné době stranou žádné mezinárodní smlouvy, která by se komplexně věnovala otázkám insolvenčního práva“.

Dílčí připomínky: V části 10 uvádí autor názory obsažené v odborné literatuře (s. 178). Postrádám však v této souvislosti prezentaci vlastního názoru habilitanta (a to alespoň formou použitou na s. 206, 207, tj. příklonem nebo odmítnutím daného pojetí).

Dílčí závěr: Za podnětné lze označit úvahy týkající se pojmu „evropský mezinárodní prvek“ (§ 426 InsZ). Lze souhlasit s názorem autora, který dovozuje značnou problematičnost druhé části definice tohoto pojmu v InsZ.

Za přínosné považuji zhodnocení obsažená v částech 11.1.4 (Zhodnocení institutu vzájemnosti) a 11.2.5 (Zhodnocení institutu výhrady veřejného pořádku). Obecně lze konstatovat, že v rámci zpracování části 11 provádí autor důsledný rozbor právní úpravy s četným výskytem vlastních názorů a závěrů. A tak tuto část označuji jako významný příspěvek odborného textu. Ze závěrů, které autor v této části uvádí, mám za to, že považuje právní úpravu ve zkoumané oblasti za převážně vyhovující.

Do části V. začlenil habilitant závěry, ke kterým při zpracování habilitační práce došel. Hypotézy nastolené v Úvodu potvrzuje, českou právní úpravu hodnotí v zásadě kladně.

Dílčí závěr: Jako významný označuji závěr týkající se výhrad k požadavku vzájemnosti, který je zakotven v české právní úpravě (s. 245), jakož i doporučení uzavírající text habilitační práce, ze kterého vyplývá vhodnost implementace Vzorového zákona a odstranění podmínky vzájemnosti.

Přínosy habilitační práce:

Kromě výše v posudku uvedených poukazů na přínosy v konkrétních případech, je práce využitelná v případě odůvodněných úvah legislativně reagovat na Vzorový zákon.

Samotné řešení úpadku představuje právně komplikované téma a tuzemská právní úprava není prosta od samého počátku přijaté úpravy výkladových problémů a její aplikace byla mnohdy provázena zvýšeným úsilím. Je-li potažmo vnesen do úpadkových poměrů mezinárodní prvek, je situace o to složitější.

Je proto třeba ocenit snahu autora přispět zpracováním zvoleného tématu k objasnění některých otázek a přehledně pojednat o zásadních principech.

Shrnutí oponentního posudku:

Předloženou habilitační práci hodnotím jako kvalitně zpracovanou, představuje významný příspěvek odborného rozboru vybraných aspektů insolvenčního práva, a to i přes výše uvedené dílčí připomínky převážně formálního charakteru. Habilitant prokazuje důkladnou znalost zkoumané materie, jakož i dostatečnou originalitu zpracování. Svůj výklad uspořádal systémově a logicky, věcně správně, přehledně a srozumitelně. Podstatnou a významnou část obsahu habilitační práce představuje zpracování judikatury související s danou problematikou.

Otázky pro obhajobu habilitační práce:

V rámci obhajoby habilitační práce doporučuji, aby habilitantovi byly položeny následující dotazy:

- Konkretizujte návrhy de lege ferenda k odstranění nedostatků a nedokonalostí české právní úpravy, jak uvádíte na s. 244 habilitační práce (např. ve vztahu k pojmu „evropský mezinárodní prvek“ a „COMI“)
- Souhrnně zhodnoťte přínosnost, aplikovatelnost a význam případné implementace Vzorového zákona pro právní řád ČR

Závěr: Předloženou habilitační práci **doporučuji** k dalšímu habilitačnímu řízení na PF UK a v případě úspěšné obhajoby práce, **doporučuji udělit JUDr. Janu Brodcovi, Ph.D., LL.M. titul docent.**

V Praze, dne 8. 5. 2021

doc. JUDr. Jiřina Hášová, Ph.D.